

Het Justitiepaleis van Brussel (1866-1883)

Het Brusselse Justitiepaleis is één van de meest imponerende bouwwerken die de stad Brussel rijk is. Het gebouw heeft enorme afmetingen en is opgetrokken in een overdadige, ornamentale vormtaal. Het is strategisch geplaatst binnen het stedelijk weefsel en haar koepel torent hoog boven de horizon uit.

Ondanks haar monumentale proporties - het bouwwerk zou na zijn voltooiing in 1883 het grootste stenen bouwcomplex van Europa zijn geweest - werden er tot op heden opvallend weinig historische studies over het monument ondernomen. Nochtans werd het gebouw regelmatig omschreven als het ultieme voorbeeld van eclectische architectuur in België, en is het opgenomen in talrijke internationale publicaties die handelen over de 19e-eeuwse architectuur. Herhaaldelijk werd het vergeleken met de gravures van Piranese, Oosterse tempels of met de toren van Babylon... Talrijke bekendheden, zoals bijvoorbeeld baron Arthur-Théodore Verhaegen (1847-1917), de jurist Edmond Picard (1836-1924) maar ook de architect Victor Horta (1861-1947) en de arts en psychiater Sigmund Freud (1856-1939) hebben hun impressies van het bouwwerk toevertrouwd aan papier. Ook de verhalen en legenden die over het gebouw en zijn architect de ronde doen, lijken onuitput-

telijk. Poelaert zou in het gebouw verborgen symbolen hebben aangebracht en geheime ruimten hebben verstopt onder de kelders van het bouwwerk. Vaak wordt ook verteld dat duistere politieke machinaties het bouwproces gestuurd hebben en dat de architect hieraan moedwillig zou hebben meegewerkt tot hij krankzinnig werd.

In deze bijdrage stellen we beknopt een aantal nieuwe inzichten voor die resulteren uit een recent ondernomen historische studie, die zich voornamelijk concentreerde op de geschiedenis van de constructie van het bouwwerk, de organisatie van de werf en de toegepaste technieken. Tot op heden werd er nauwelijks aandacht besteed aan deze aspecten van het bouwwerk.

Tijdens de Franse periode waren de rechtbanken van Brussel ondergebracht in de lokalen waarin voordien de Raad van Brabant bijeenkwam, thans het Paleis der Natiën. In 1816, onder het Hollands bewind, werd beslist om de rechtbanken onder te brengen in het voormalige college van de jezuïeten. Dit complex werd aangepast door de architect François Verly (1760-1828) die het voorzag van een nieuwe inkompartij met een sober ogend, antiek uitgewerkt peristylum met antieke zuilen en een fronton. De oude collegegebouwen bleken echter kort nadat ze in gebruik waren genomen, te klein en bouwvallig te zijn.

Omstreeks 1857 lanceerde de liberale minister van justitie Victor Tesch (1812-1892) opnieuw het idee om een volledig nieuw justitiepaleis te bouwen en werd een commissie opgericht. Twee jaar later besliste men om het paleis te bouwen op zijn huidige locatie, op een terrein dat grotendeels werd ingenomen door de tuinen van het stadspaleis van de Prinsen van Merode en door een kleiner, aanpalend bouwblok

Dr. Joris Snaet

Dienst restauratie, regie der gebouwen

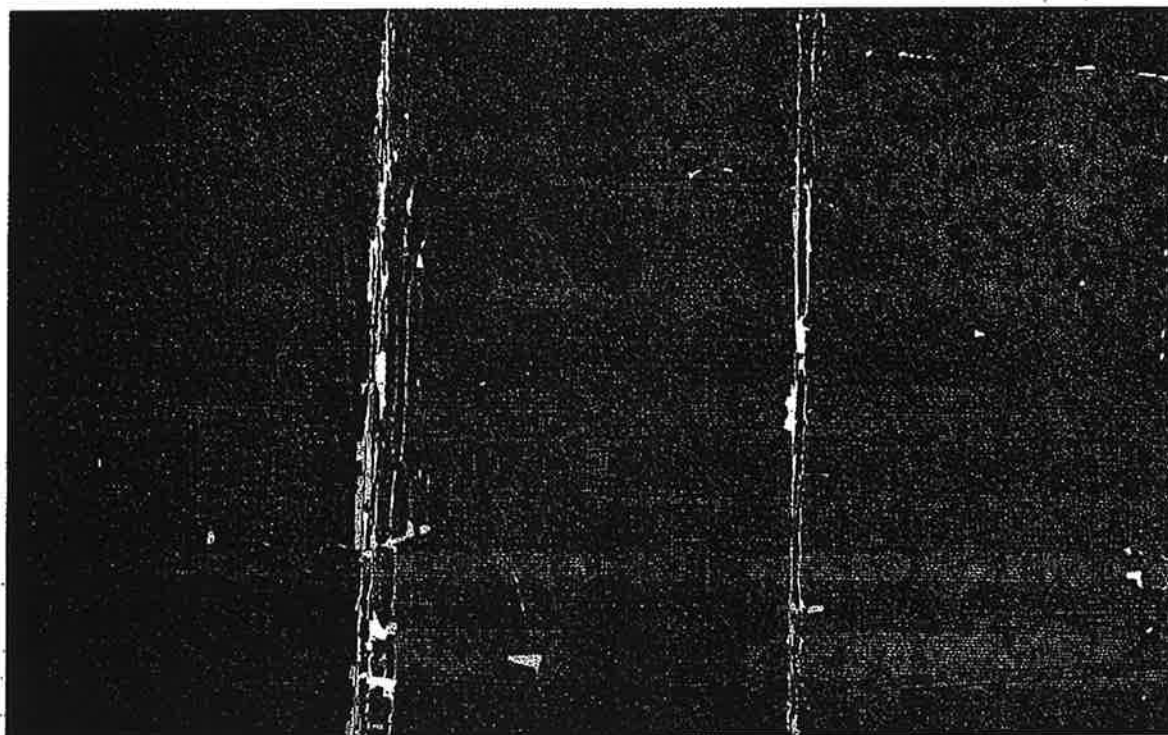
met woonhuizen en een industrieel complex.

Op 27 maart 1860 werd een wedstrijd uitgeschreven om het nieuwe justitiepaleis te ontwerpen. Er werden in totaal 28 projecten ingediend maar geen winnaar aangeduid. In de maand juli 1861 werd Joseph Poelaert (1817-1879) door Tesch aangesteld om het ontwerp te maken en dit ondanks het feit dat hij in de jury van de wedstrijd had gezeteld. Zijn aanstelling verliep in onduidelijke omstandigheden en later doken er geruchten op dat hij door andere leden van de jury alsook door personen uit de administratie voorgedragen was geweest. Poelaert diende een project in gedurende de maand april 1862, dat ons bekend is dankzij enkele plannen die in de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis bewaard zijn gebleven. In deze plannen zijn de belangrijkste kenmerken van het uitgevoerde bouwwerk reeds vastgelegd maar de architecturale uitwerking van het geheel is opvallend sober. Ook de koepel, die de architect voorzien had om de *salle des pas perdus* van licht te voorzien, is veel kleiner van afmetingen dan het gerealiseerde ontwerp. Poelaerts eerste project werd geraamd op 9.723.418 fr.¹

Tesch eiste hierop dat de kostprijs verlaagd zou worden zonder het monumentale karakter van het gebouw al te zeer te veranderen. Op 4 februari 1863 presenteerde Poelaert een goedkoper ontwerp zonder koepel waardoor het justitiepaleis slechts 8.600.000 fr. zou kosten.

De bouw van het nieuwe Justitiepaleis werd gefinancierd door de Belgische staat, de stad Brussel en de provincie Brabant, waarbij de twee laatst genoemden elk één zesde deel van de bouwkosten op zich zouden nemen. Poelaert

¹ Noot van de redactie: volgens informatie van de Nationale Bank komt de waarde van 1 fr. in 1862 overeen met de waarde van 197,41 fr. (= 4,89 EUR) in 2011.

Afbeelding 1. N° 10. Bouwtekening met opstand van de gevel aan de Miniemenstraat, volgens het project van 1862 (detail). Afdruk met aantekeningen in potlood, kalkpapier op papier, fragmentarisch bewaard en beschadigd, schaal 1/100. Brussel, algemeen rijksarchief, fonds plannen van het Justitiepaleis.

kreeg de artistieke leiding van het project. Voor de uitwerking van zijn plannen werd een speciale dienst opgericht die werd ondergebracht bij het ministerie van justitie, maar waarvan de organisatie werd toevertrouwd aan het ministerie van openbare werken. Aan het hoofd van deze nieuwe dienst werd de ingenieur François Wellens (1812-1897) aangesteld, die op dat ogenblik chef van het *Département Ponts et Chaussées* van het ministerie van openbare werken was (een functie die hij vermoedelijk behield na zijn nieuwe aanstelling). Zijn belangrijkste medewerkers waren de ingenieur A. Marcq († 1875), die gespecialiseerd was in steensoorten, de architect D. Carpentier († 1882), de architect Engels en de architect Joseph Joachim Benoît (1846-1910). Van Marcq en Carpentier weten we met zekerheid dat ze gerekruteerd werden uit het ministerie van openbare

werken. Engels werd de hoofdopzichter van de werken, Benoît het hoofd van het studiebureau en de tekenploeg.

Op 31 oktober 1866 werd de eerste steen van het nieuwe Justitiepaleis gelegd in aanwezigheid van de nieuwe minister van justitie, Jules Bara (1835-1900). Eerst werden de fundamenteën aangelegd, die erg hoog werden opgetrokken om de niveauverschillen van het bouwterrein op te vangen. Op sommige plaatsen reikten deze fundamenteën tot 14,50 m hoog, onder de vieringpijlers zelfs tot 18,50 m. In totaal werden meer dan 100.000 kubieke meter steenblokken en baksteen gebruikt voor de aanleg van deze fundamenteën die werden uitgewerkt als gestapelde arcadebogen. Deze werken werden uitgevoerd door de firma Tanneveau voor een bedrag van 1.616.803,55 fr.

Op 22 augustus 1868 werd de tweede fase van het project, het zogenaamde *rez-de-chaussée*, toegekend aan de aannemer Louis Devestel-Delille uit Brugge. Een eerste deel van deze fase voorzag de uitvoering van de onderste verdieping (met kelders en onder meer de militaire rechtbank), een tweede deel omvatte de twee bovenste verdiepingen (zonder de koepel). Devestel had deze werken gekregen op basis van een inschrijving met een forfaitaire prijs voor het eerste deel van het *rez-de-chaussée*. De aannemer had op dat ogenblik de beschikking gehad over de nodige detailplannen. Het bestek voorzag dat de aannemer de nodige plannen en meetstaten zou krijgen wanneer hij aan het tweede deel van het *rez-de-chaussée* zou beginnen. Ook voor dit deel diende de aannemer een forfaitaire prijs te geven maar op het ogenblik dat de werken er aan begonnen, waren de plannen

Het Justitiepaleis van Brussel (1866-1883)

niet af. Daarop besliste men dat de aannemer de werken verder zou mogen zetten en vergoed zou worden op basis van de eenheidsprijzen die waren vastgelegd voor het eerste deel. Al snel bleek echter dat voor talrijke architecturale elementen, in het bijzonder voor de omamentele afwerking van de buitengevels, er nieuwe prijsafspraken gemaakt moesten worden terwijl de werken vorderden. Ook ontdekte men dat er in het bestek van 1868 weinig door-dachte clausules waren opgenomen die toestonden dat de aannemer (*selon son bon plaisir*) vergoedingen kon eisen wanneer andere aannemers gebruik maakten van zijn werfvoorzieningen en stellingen. Hierdoor verwierf Devestel in feite het alleenrecht op de verdere werken. In 1875 kreeg Devestel de dakwerken toegewezen en een jaar later de bezettingswerken van het interieur. Nog later kreeg de aannemer ook het schrijnwerk, de schilderwer-

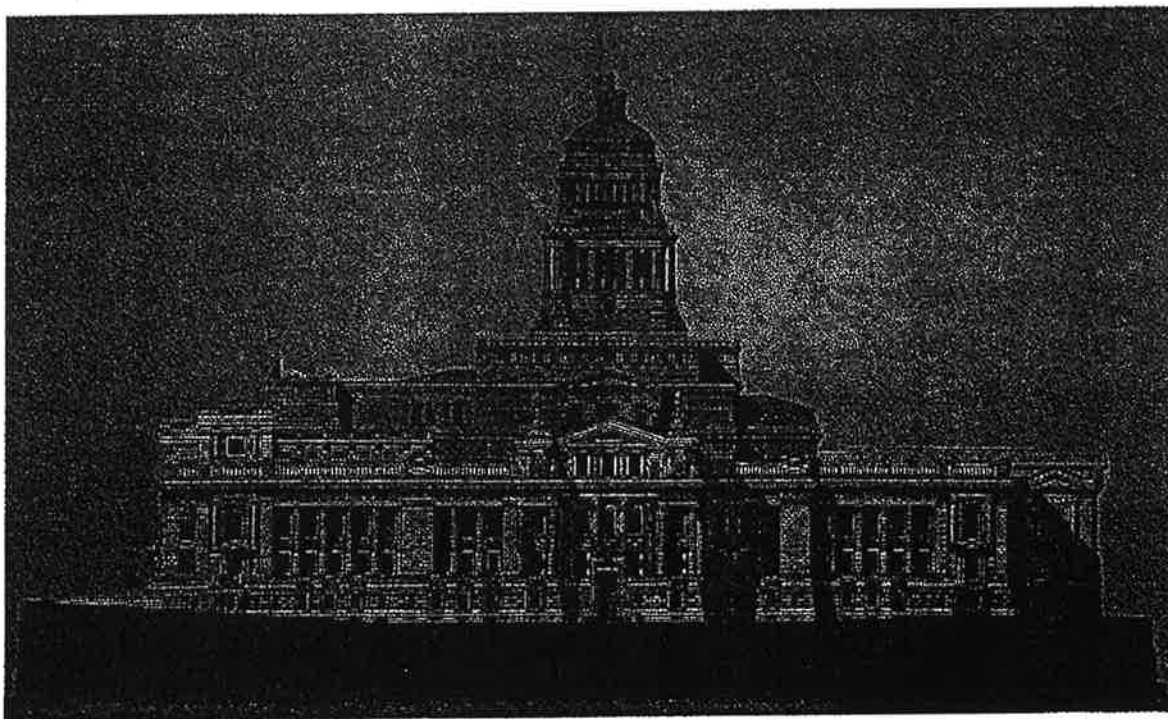
ken alsook de werken aan de koepel toegewezen.

Ook waren er vanwege de Frans-Duitse oorlog vanaf 1870 problemen met de toevoer van de Franse witte steen waarin Poelaert oorspronkelijk de buitenmuren van zijn paleis volledig had willen laten optrekken. Dit probleem werd opgelost door aanzienlijk meer als voorzien Belgische blauwe hardsteen te gebruiken, wat resulteerde in het bichrome effect van de buitengevels. De buitensporige hoeveelheden 'vreemde' stenen die voor het paleis werden aangewend, bleven echter een doorn in het oog van de Belgische steenleveranciers. Op het einde van de jaren '70 aarzelden ze zelfs niet de burgemeester van Brussel en kamerleden aan te schrijven en de administratieve diensten verantwoordelijk voor de bouw van het Brusselse Justitiepaleis te beschuldigen van onfrisse praktijk-

ken bij de offerteaanvragen aan steenleveranciers.

Uit verschillende bronnen vernemen we ook dat Poelaert zijn ontwerp voortdurend aanpaste, terwijl de werken vorderden. Dit vroeg om voortdurende bijstellingen van de uitvoeringsplannen en vaak ook om nieuwe technische oplossingen, bijvoorbeeld voor de uitwerking van de gigantische, sterk uitkragende kroonlijst van de buitengevels. Om deze kroonlijst te realiseren, dienden de buitenste stenen ervan telkens met behulp van trekijzers verankerd te worden in de achterliggende muurmassa's. Deze bijkomende aanpassingen brachten vanzelfsprekend extra kosten mee.

Een aantal citaten wijzen er op dat Poelaert het recht om tijdens de werken nog belangrijke wijzigingen door te voeren, zelfs contractueel had laten vastleggen. Hoezeer de

Afbeelding 2. Nouveau palais de justice de Bruxelles, architecte J. Poelaert, façade latérale. Lithografie opgenomen in François Wellens, Nouveau palais de justice de Bruxelles, architecte J. Poelaert; notice descriptive avec atlas comprenant 15 plans et détails du monument, Brussel, 1881, pl. V.

inrichtende overheid hierdoor de controle over het project verloren had, bleek duidelijk tijdens de plenaire zitting van de kamer van volksvertegenwoordigers van 21 juni 1873 toen Bara, die op dat ogenblik in de oppositie zatelde als kamerlid, zich moest verdedigen tegen de aantijgingen van de toenemende kosten: *"J'ai demandé tous les plans à l'architecte, il n'a pas pu me les donner et il m'a dit: 'Si vous n'êtes pas content, je vous abandonne.' Que fallait faire? Aller trouver le premier architecte venu, cela n'est pas sérieux. Au surplus, l'architecte a entendu se réserver le droit de modifier son œuvre. Notez, messieurs, que c'est une œuvre d'art. J'ai insisté, mais c'est tout ce que j'ai pu faire."* (verslag van de kamer van volksvertegenwoordigers van 21 juni 1873, p. 1393.).

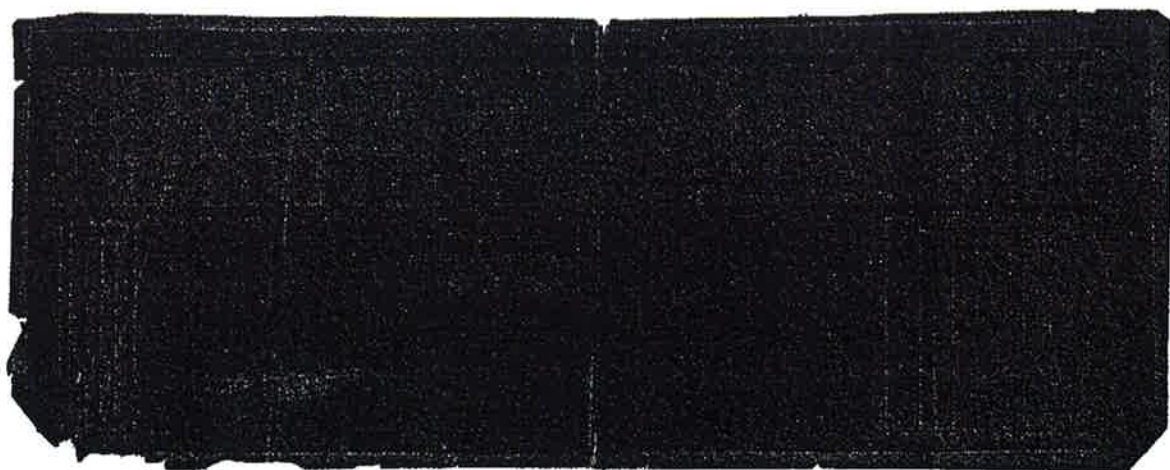
Toch kan niet gesteld worden dat de oplopende kosten van het bouwwerk exclusief te wijten waren aan onzorgvuldigheden in de administratieve bepalingen en het contract met de architect. Uit de verslagen van de kamer van volksvertegenwoordigers blijkt duidelijk dat de regering, zelfs als zij zich bewust was van de toenemende kosten van het bouwwerk, voorstander bleef om het bouwwerk verder af te werken en te voltooien

met een koepel zoals oorspronkelijk voorzien. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de reacties die voortkwamen uit het op 21 maart 1873 door kamerlid baron Jean-Adolphe le Hardy de Beaulieu (1814-1894) aan de regering voorgelegde rapport met hierin een vergelijkende kostenstudie tussen het Brusselse Justitiepaleis, dat van Londen en de net voltooide Opera Garnier van Parijs. Op basis van zijn gegevens schatte Le Hardy de Beaulieu dat het Justitiepaleis uiteindelijk ongeveer 45.000.000 fr. zou kosten, een cijfer dat 10 jaar later bijzonder accuraat zou blijken te zijn. Ondanks zijn drieste voorstellingen pleitte het kamerlid er toch voor om het bouwwerk verder te voltooien: *"Est-il possible de supprimer le dôme sur un monument dont l'architecture tout entière est conçue en vue de ce couronnement? Je ne le pense pas. Un monument incomplet n'est pas un monument, c'est une ruine anticipée."* (verslag van de kamer van volksvertegenwoordigers van 21 maart 1873, p. 18.).

Op 20 juni 1876 gaf de regering zijn toestemming om het Justitiepaleis af te werken met een koepel. Daarvoor had Poelaert een uitgebreide reeks ontwerpen gemaakt, die telkens een koepel tonen die

vele malen hoger is uitgewerkt dan deze afgebeeld op het voorontwerp van 1862. Ook na de goedkeuring op 20 juni 1876 sleutelde Poelaert verder aan zijn ontwerp en op 17 februari 1877 keurde de regering dit bijgewerkte ontwerp goed.

Doordat Poelaert zijn koepel veel grotere afmetingen had gegeven dan aanvankelijk voorzien, moest de onderbouw van de koepel aanzienlijk verstevigd worden. Wellens en zijn medewerkers ontwierpen een reusachtige ijzeren structuur van verticaal liggende ijzeren balken die de vier stenen pijlers stevig verankerden in de omliggende muren. Op 6 maart 1877 verklaarde Wellens aan de minister van justitie dat hij het nieuwe koepelproject voor ongeveer 1.500.000 fr. zou kunnen realiseren. Op 15 november 1877 diende de ingenieur echter reeds toe te geven dat zijn schatting voor de kosten van de bouw van de koepel te laag waren geweest. De ingenieur schreef ook naar de minister dat de opdracht moeilijker was dan voorzien en begon te wegen op zijn gemoed alsook dat hij hoopte dat zijn foute prijsberekening geen afbreuk zou doen aan zijn reputatie.

Afbeelding 3. *Nouveau palais de justice de Bruxelles, dôme, longerons K.* Bouwtekening met opstand en verticale doorsnede van ijzeren balken van de koepel, ondertekend door Carpentier op 3 juli 1877. Ingekleurde pentekening, kalkpapier op papier, 133,4 x 51,4 cm, schaal 1/10, 1/20. Brussel, algemeen rijksarchief, fonds plannen van het Justitiepaleis.

Het Justitiepaleis van Brussel (1866-1883)

Behalve de Belgische regering had ook de stad Brussel zich grote voorstander getoond om het Justitiepaleis te voltooien met een plechtstatige koepel. Op 28 april 1863, kort nadat de beslissing was genomen om het Justitiepaleis zonder koepel te bouwen, nam de Brusselse gemeenteraad unaniem een besluit waarin zij stelde dat het paleis voorzien diende te worden van een koepel. Veel later, in een verslag dat hij aan de kamer van volksvertegenwoordigers voorstelde op 6 juni 1879, duidde Le Hardy de Beaulieu de stad Brussel zelfs aan als de voornaamste partij die Poelaert zou hebben overhaald om zijn project zo groots uit te werken. De jurist verwees hierbij zelfs naar nota's en correspondentiestukken die hij onder ogen zou hebben gehad, maar waar hij helaas niet verder over uitweidde.

Poelaert stierf op 3 november 1879. Ons is geen enkele bron bekend die aantoonde dat hij 'krankzinnig' zou zijn geworden. Wel is het mogelijk dat de enorme werkdruk van het project, alsook de toenemende kritiek op het project, de gezondheid van de architect hadden aangetast. Poelaert's dood in de loop van het steeds evoluerende bouwproject, doet veronderstellen dat bepaalde onderdelen van het Justitiepaleis niet zijn uitgevoerd volgens de opvattingen van de architect. In een artikel dat het tijdschrift *L'Émulation* uitbracht ter gelegenheid van de inhuldiging van het paleis, werd bijvoorbeeld gesteld dat de koepel alsook bepaalde delen van het interieur ontworpen zijn geweest door Benoît, één van de medewerkers van Wellens.

Omstreeks de dood van Poelaert werd ook duidelijk dat de Belgische staat bijna volledig de verdere kosten van het project op zich diende te nemen. Vanaf 1875 viel het engagement van de provincie weg nadat deze in het project in totaal iets meer dan 2.000.000 fr. had bijgelegd. Dit was net iets meer dan het zesde deel van het maximumbedrag

van 12.000.000 fr. waartoe zij zich bij aanvang der werken had geëngageerd. De stad Brussel stopte haar betalingen omstreeks 1879 nadat zij een totaal bedrag had betaald dat ruim dat van de provincie overschreed. De stad had echter geen maximaal engagement bepaald en werd korte tijd later door de Belgische staat gedagvaard met de eis om een bijkomende som van ongeveer 750.000 fr. te betalen. Deze eis werd door de Rechtbank van Eerste Aanleg gerechtvaardigd bevonden maar verworpen door het Hof van Beroep op 16 juli 1883, nauwelijks enkele maanden voor de opening van het nieuwe Justitiepaleis.

Vanaf omstreeks 1880 startten ook

de werken voor de afwerking van het interieur. Het Justitiepaleis kreeg een enorme ventilatie- en verwarmingsinstallatie die ontworpen was door de Franse firma MM. Geneste et Herscher. Ook dienden er in het gehele gebouw verlichtingselementen, die werkten op gas, geplaatst te worden. Enorme bijkomende kredieten dienden ook verschaft te worden voor het meubilair van de tientallen zittingszalen en honderden lokalen, wat de woede opwekte van de katholieken, die op dat ogenblik opnieuw in de oppositiebanken zaten. In het bijzonder graaf Charles Woeste (1837-1922) trok bijzonder hard van leer tegen Bara, die op dat ogenblik zijn tweede ambtstermijn als minister van justitie uitoefende.

Afbeelding 4. Foto van ingenieur Wellens, aannemer Devestel en andere medewerkers aan de bouw van het Justitiepaleis van Brussel, vermoedelijk genomen ter gelegenheid van de laatste steenlegging van de koepel van het Justitiepaleis op 1 juli 1882. Brussel, stadsarchief, fonds iconographique, F 1424.

Op 15 oktober 1883 vond de inwijding van het Justitiepaleis plaats. Tijdens de inhuldigingsplechtigheid loofde niet alleen Bara, maar ook bijvoorbeeld Charles Faider (1811-1893), de procureur-generaal van het Hof van Cassatie, de enorme afmetingen van het paleis dat hij uitriep tot een symbool van nationale trots: "tout est là; tout cela est représenté par cet édifice grandiose et sévère: ces simples maximes résument tout un bonheur social, car "la justice partout et pour tous", c'est l'ordre, c'est la garantie, c'est la liberté; et si le Parthénon est la Grèce, si le Capitole est la puissance romaine, ce palais de justice est la civilisation belge, civilisation perfectionnée, douce, généreuse, protectrice. Ce palais fera désormais partie de l'orgueil national, du patriotisme belge." (Faider 1884, p. 5.). Op dat ogenblik had het Justitiepaleis meer dan 43.500.000 fr.² gekost (niet inbegrepen de prijs van het meubilair) en waarvan ongeveer een derde be-

steed was geweest aan de bouw van de koepel.

Het verhaal van de bouw van het Justitiepaleis toont aan dat het Justitiepaleis in weinig exemplarische omstandigheden tot stand is gekomen. Precies vanwege haar ongebreidelde karakter vormt het bouwwerk thans echter wel een unieke getuige van architecturaal scheppingsvermogen en technisch vernuft. Gedurende het bouwproces werd het bouwwerk op ongebreidelde wijze verrijkt met ornamenten, gerechtssymbolen en architecturale inventies en werden haar proporties en dimensies voortdurend vergroot. Dit alles resulteerde in een bouwwerk dat langs buiten surreëel oogt en een bijzonder sterke, hardnekkig associatieve kracht heeft. Doorheen het onstuimige bouwproces werd echter het drie verdiepingen tellende grondplan nauwelijks gewijzigd.

De opbouw hiervan beantwoordde in zijn tijd uitstekend aan de specifieke functionele noden.

Het Justitiepaleis is, ondanks zijn gigantische afmetingen, een monument dat bijzonder kwetsbaar is. Het bouwwerk valt immers gemakkelijk te verguizen vanwege haar irrationele, surreële karakter en biedt weinig houvast voor een rationeel discours. Men kan zich ook afvragen of het bouwwerk nog wel past binnen het huidige, politieke tijds kader. Als een in muren, ijzeren balken en ornamenten gevangen Atlas tornt het Justitiepaleis nog steeds zijn reusachtige koepel, nuteloos vanuit een functioneel standpunt, maar destijds het ultieme symbool van de tomeloze ambities van de op dat ogenblik nog jonge Belgische staat.

Beknorte literatuur:

François Wellens, *Nouveau palais de justice de Bruxelles*, architecte J. Poelaert; notice descriptive avec atlas comprenant 15 plans et détails du monument, Brussel, 1881.

Clément Labye, *Le Palais de justice de Bruxelles, considéré au point de vue artistique, technique, administratif et politique*, Luik, 1885.

Yvon Lebicq, 'Les deux palais de justice de Bruxelles au XIXe siècle', *Poelaert et son temps* (tentoonstellings-catalogus, Justitiepaleis Brussel), 1980, p. 244-296.

Pierre Loze, *Le palais de justice de Bruxelles. Monument XIX*, Brussel, 1983.

Thomas Coomans, *Le palais de justice de Bruxelles: le projet original de Joseph Poelaert (1862) et les différents projets pour le dôme*, *Revue des archéologues et historiens d'art de Louvain*, XXXI, 1998, p. 117-142.

Jos Vandenbreeden, André Loits, *Het Justitiepaleis* (Brussel, stad van kunst en geschiedenis, 31, Brussel Hoofdstedelijk Gewest), Brussel, 2001.

Guido Jan Bral, 'Les transformations successives de la coupole du palais de justice', *Cercle d'histoire de Bruxelles et extensions*, september 2003, p. 3-14.

Guido Jan Bral, 'Le palais de justice et sa coupole', *Cercle d'histoire de Bruxelles et extensions*, december 2004, p. 13-16.

Het Aanvullend Pensioen speciaal voor U

Voorzorgskas
voor advocaten, gerechtsaansluiters
en andere zelfstandigen OFF

Guiden Vlietlaan 64 • 1060 Brussel
Tel.: 02 534 42 42 • Fax: 02 534 43 43
info@vkag.be • www.vkag.be

² Noot van de redactie: volgens Informatie van de Nationale Bank komt de waarde van 1 fr. in 1883 overeen met de waarde van 219,34 fr. (= 5,43 EUR) in 2011.

Het Brusselse Justitiepaleis,

voorwerp van controverse sinds 1860, ten prooi van
megalomane projectontwikkelaars en dromende politici?

Jacques Vandeuren

De geschiedenis herhaalt zich...

Toen in 1860 duidelijk was geworden dat het toenmalige Brusselse Justitiepaleis, dat huisde in de voormalige gebouwen van een in 1773 door Paus Clemens XIV opgedoekt jezuïetenklooster, niet meer voldeed aan de gangbare eisen en noden, werd door de stad Brussel een internationale 'architectuurwedstrijd' uitgeschreven.

Hoewel de ingediende bouwprojecten stuk voor stuk onontvankelijk werden verklaard en uiteindelijk een lid van het beoordelingscomité zelf, architect Joseph Poelaert, door de toenmalige minister van justitie, Victor Tesch, werd aangeduid om het prestigieuze project te realiseren, was een wedstrijd bepalend voor de toekomstige huisvesting van de Brusselse justitie.

Anno 2010, anderhalve eeuw later, wordt opnieuw een internationale, ditmaal, 'ideeënwedstrijd' georganiseerd die zal bepalen of dit imposante bouwwerk het centrum van de Brusselse, en zelfs Belgische, justitie zal blijven, en dit onder de naam "Brussels Courthouse: Imagine the future".

Imagine the future?

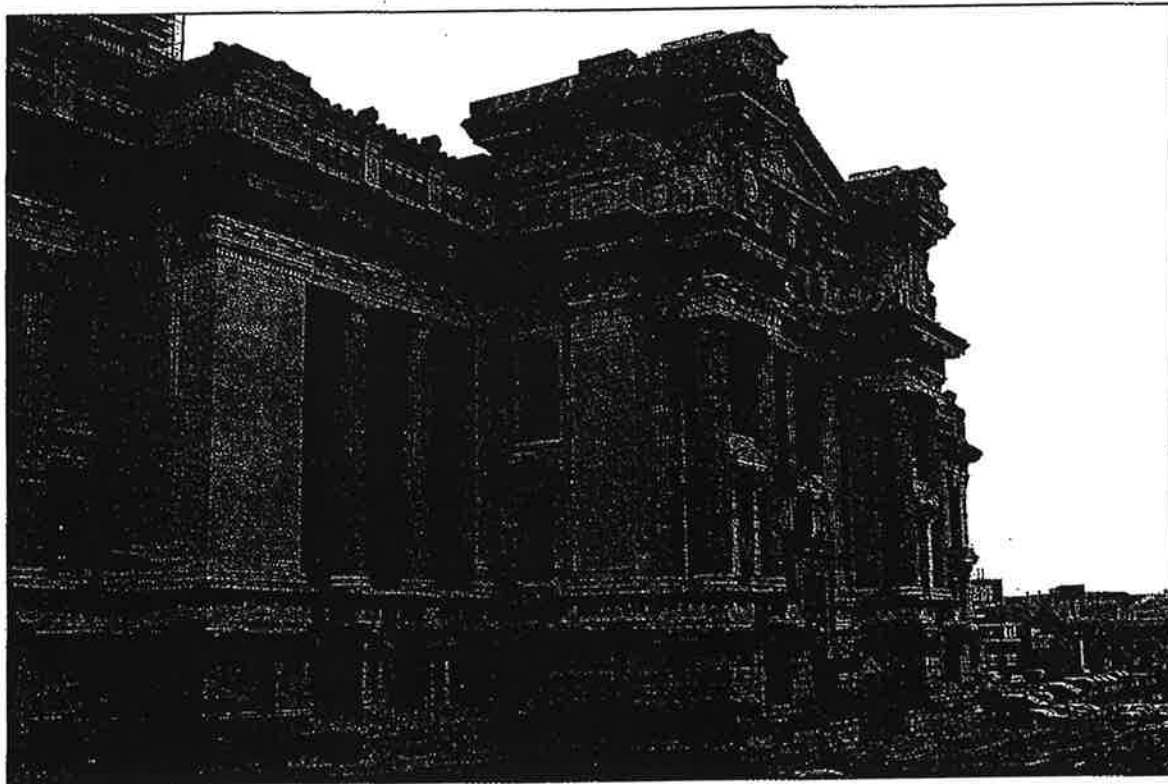
Het is duidelijk dat een groot deel van de Brusselse advocaten, zeker de 'paleisratten' onder hen, gewonnen is voor een verlengd verblijf in het

Brusselse Justitiepaleis. The 'future' moet dan ook het verlengde van de 'past' zijn, maar dan beter, en van enige verbeelding is geen sprake...

Herinnert u de gezamenlijke actie van de Franse en Nederlandse Ordes van Advocaten van de Balie te Brussel die, onder het motto 'Red het Justitiepaleis', op 1 juni 2010 een manifestatie hielden op de trappen van het Paleis.

Het lijkt erop dat deze actie, waaraan, in verhouding tot het totaal aantal leden van de beide Ordes, al bij al een beperkt aantal advocaten deelnam, weinig indruk heeft gemaakt op de beleidmakers. Die gingen stevast door met hun plannen... Er gaan dan ook steeds meer stemmen op om het Brusselse Justitiepaleis definitief een andere bestemming te geven.

De gekste ideeën doen de ronde. Van ontmoetingsplek voor mensen van allerhande allooi, met o.a.

muziekstudio's en een Indoorskatepark (een idee van, hoe kan het ook anders, Bert Anciaux), tot museum of congrescentrum (een idee dat vooral in de kunstwereld leeft).

Voor de gedachte dat het Paleis het justitiële centrum van Brussel en België moet blijven, lijkt steeds minder enthousiasme. Enkel bij de Brusselse actoren van justitie zelf, advocaten en magistraten, kan dit idee nog op voldoende bijval rekenen.

We kunnen ons de terechte vraag stellen of wij, actoren van de Brusselse justitie, de ontmanteling van het Justitiepaleis als paleis van justitie, een evolutie die al jaren aan de gang is en onomkeerbaar lijkt, gaan kunnen tegenhouden?

Het Brusselse Justitiepaleis is eigendom van de federale staat en kost geld, veel geld. Geld, waar men, in de ogen van diezelfde staat, niets voor terugkrijgt. Integendeel, men moet investeren in iets waar men al jaren niet meer mee kan scoren, nl. de miserie van het Justitiepaleis.

Ontsnappingsen, met als gevolg dat opeenvolgende ministers van justitie vallen over de veiligheid van het Justitiepaleis. Vallende stenen, met als gevolg dat de regie der gebouwen, die al moeite heeft om de geplande restauraties rond te krijgen, telkens opnieuw moet ingrijpen en met lapmiddelen de boel leefbaar moet trachten te houden, enz...

Het lijkt er dan ook meer en meer op dat wij advocaten, waarvan een groot deel toch nog heil ziet in de toekomst van het Justitiepaleis als een plek voor justitie, het pleit al lang verloren hebben.

Vanuit politieke hoek hoort men al jaren onophoudelijk dezelfde kritieken: het Brusselse Justitiepaleis is

noch te beveiligen, noch te moderniseren, noch in goede staat te bewaren.

Het zijn gedachten die intussen vastgeroest zijn in hoofde van de publieke opinie.

Betreurenswaardige gebeurtenissen, zoals de moord op Vrederechter Brandon en haar trouwe griffier, in volle zittingszaal, zijn spek naar de bek van diegenen die het als onbeveiligbaar willen afschrijven.

Nochtans hebben dergelijke incidenten, in een Vredegerecht, gelegen in een gebouw aan de andere kant van het Poelaertplein, niets te maken met de veiligheid ervan.

Telkens opnieuw komen ook dezelfde argumenten aan bod als het over de veiligheidsproblematiek gaat.

"Het Brusselse Justitiepaleis telt 44 in- en uitgangen, waardoor het moeilijk te beveiligen valt" liet minister van justitie Stefaan De Clerck in 2009 optekenen naar aanleiding van enkele ontsnappingen uit zittingszalen.

Is het dan werkelijk zo moeilijk om 41 van die 44 in- en uitgangen af te sluiten en er 3 (1 voor de magistraten en het griffie-personeel, 1 voor de advocaten en 1 voor het publiek) over te houden? Of, om de aanwezige, doch al jaren buiten werking zijnde, metaaldetectoren terug operationeel te krijgen en iedereen te controleren bij het betreden van het gebouw? Of, om het veiligheidskorps van voldoende manschappen te voorzien om die apparatuur te bedienen?²

Neen, maar een degelijke aanpak van het Justitiepaleis kost geld en noopt een eenduidige toekomstvisie. Geld dat de federale overheid, verdeeld omwille van tegenstellin-

gen tussen de regie der gebouwen en het ministerie van justitie, al jaren niet meer in het Justitiepaleis wil investeren.

Andere heikele punten die steeds worden aangehaald, zijn, zoals gezegd, de modernisering en de staat van het gebouw.

"Het Paleis is onmogelijk te moderniseren" is vaak te horen. Een nieuw, modern, fris, futuristisch gebouw geniet, aldus bepaalde beleidsmakers, duidelijk de voorkeur.

Nu, de weinige zittingszalen en griffies die de voorbije jaren werden gemoderniseerd, tonen aan dat het wel kan. Een fris laagje verf, zoals o.a. in de gang van de correctionele griffie - vastgestelde zaken, kan al wonderen doen. Een computer, en zelfs in sommige zittingszalen, een internetverbinding, zorgen voor een serieuze vooruitgang en vergroten, in principe, op voorwaarde dat ze werken, de efficiëntie. Moderniseren kan dus...

Het Aanvullend Pensioen
speciaal voor U

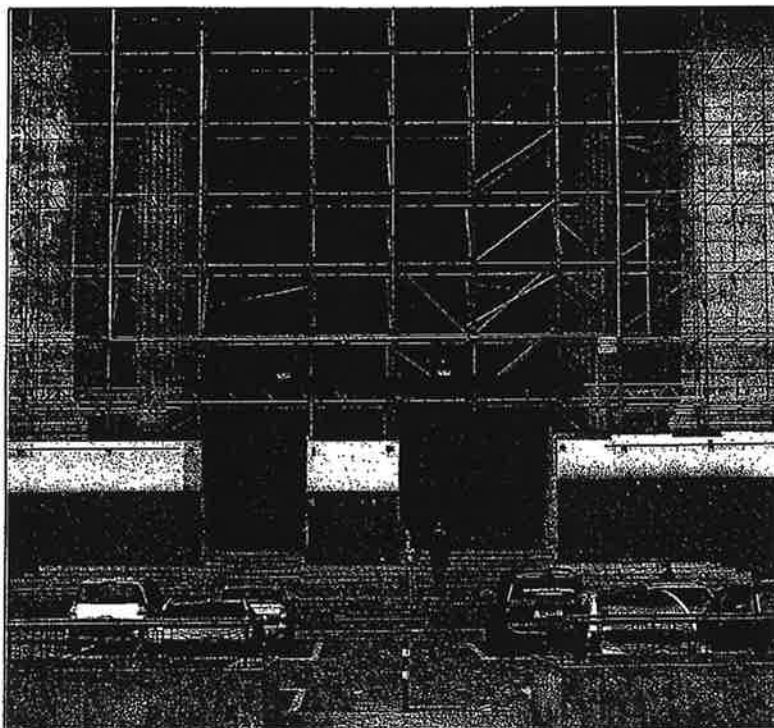
Voorzorgskas
voor advocaten, gerechtsdeurwaarders
en andere zelfstandigen OIF

Gulden Vlieslaan 64 • 1060 Brussel
Tel.: 02 534 42 42 • Fax : 02 534 43 43
Info@vkag.be • www.vkag.be

¹ In een grootstad als Parijs wordt men, advocaten inbegrepen, bij het betreden van het gerechtsgebouw aan een uitgebreide veiligheidscontrole onderworpen.

² Al is op dit laatste punt blijkbaar intussen vooruitgang geboekt door de aanwerving van een aantal extra manschappen.

Het Brusselse Justitiepaleis

Toegegeven, de staat van het gebouw laat op vele plaatsen te wensen over.

Langs de binnenkant liggen bepaalde delen, o.a. de zittingszalen waar vroeger de Rechtbank van Koophandel was gehuisvest, er volledig verlaten, en zelfs verwoest, bij...

Langs de buitenzijde brokkelt het Paleis letterlijk af. Winter na winter vallen steeds meer stenen uit de lucht. Het gevolg is dat rond het Justitiepaleis een veiligheidscirkel is afgebakend, waardoor sommige delen van het gebouw niet meer langs buiten toegankelijk zijn.

Oorzaak? Het Brusselse Justitie-paleis staat al jaren in de steigers, maar de renovatie verloopt zo traag dat de natuur het aan het heroveren is.

Ook nu komen de reacties veel te traag. Dit fenomeen herhaalt zich jaar na jaar in de winterperiode. Jaar

na jaar staat men erbij en kijkt men ernaar. Geen structurele oplossingen, enkel tijdelijk oplappen.

Het Brusselse Justitiepaleis heeft geen nood aan een nieuwe bestemming, maar wel aan een duidelijk masterplan met als krijtlijnen een krachtadige aanpak van de verloering, een efficiënt beheer van het patrimonium en een verdere aanpassing ervan aan de hedendaagse noden. Kortom, een eenduidig beleid...

De symboolwaarde van het Justitiepaleis kan moeilijk onderschat worden. Gebouwd op een historische plaats, de 'Galgenberg', waar in de middeleeuwen misdadigers werden opgehangen en tentoongesteld bleven als waarschuwing, midden in, en deels ten koste van, de Brusselse volkswijk bij uitsteking, de Marollen, en met een strategisch overzicht over de ganse bin-

nenstad.

Door zijn omvang en architecturale waarde symbool voor een sterke, almachtige, over de stad heersende 'Vrouwe Justitia'.

Een symboolwaarde waar vele moderne justitiepaleizen nooit aan zullen kunnen tippen. Met alle respect, maar de moderne justitiegebouwen, zoals deze van Antwerpen en Gent, zullen nooit de kracht van het Brusselse Justitiepaleis, zelfs omhuld met steigers, kunnen evenaren.

Uit de cijfers van het Rekenhof blijkt overigens dat zowel de prijs van het Antwerpse, als het Gentse Justitiepaleis zwaar is ontspoord³ en dat beide projecten een financiële kater teweeg brachten voor de federale overheid. En, het is nog niet gedaan: wateroverlast, gebrek aan opslagruimte, en andere problemen, zorgen ervoor dat de kosten verder blijven oplopen. Voor de goede koop moeten we dus niet verhuizen...

Neen, het Brusselse Justitiepaleis moet een paleis van en voor justitie blijven.

Waar een wil is, is een weg!

Imagine, een politicus die opstaat en eindelijk de moed heeft om een duidelijk eenduidig plan op tafel te leggen en voldoende geld vrij te laten maken om het te realiseren... Zou dat geen goed idee zijn?

Laat ons dan ook hopen dat de geschiedenis zich effectief herhaalt en dat men, net zoals in 1860, alle, ongetwijfeld fantastische, ideeën van tafel veegt en het Brusselse Justitiepaleis in ere herstelt!

'Imagine the future? Only justice is the future!'

³ De Morgen van 28 augustus 2010: "De ontspoorde bedragen zijn duizelingwekkend. Zo heeft het zogenaamde 'Vlinderpaleis' in Antwerpen ruim 280 miljoen euro gekost, terwijl het aanvankelijk op 76,8 miljoen euro geraamd was. Het gerechtsgebouw in Gent heeft 155 miljoen euro gekost, de eerste raming was 49,6 miljoen euro. Beide dossiers zijn bovendien financieel nog niet afgewerkt op dit moment."